

עין משפט ונר מצוה

לד א מיי פיי"ה מהל' מקואות הלכה ב טוש"ע א"ח סי' קס"א קט"ף א:
לה ב מיי פ"ה מהל' ביאת מקדש הלכה טז:

לו ג מיי פ"ו מהלכות צרכות הלכה יז סגג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קס"ד קט"ף א:



רבינו גרשום

לפירות (זו היא) פליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן כו' כלומר דאפי' רוצה ליטול ידיו לא שביקין ליה: לחולין עד לפיר. עד פרק העליין של אצבעות: לתרומה עד פרק שני. לקדוש דיום ורגלים במקדש עד הפרק שלישי: עד כאן לחולין כלומר עד פרק ראשון לחולין עד פרק שני לתרומה: ארשמואל דאמר ע"כ בין לחולין ובין לתרומה לקולא. כלומר עד פרק ראשון: לחומרא. עד פרק שלישי: לבני

א) נלמדה ז"ל ורב ששת דאמר וכו' ואמנם אפשר דרבינו היה גורס דרבי שמואל בין לתרומה לקולא.

קו:

ליחלק וי"ל דה"ק ש"מ אין מומנין על הפירות פירוש אין חוצה לומן על הפירות אפילו כשהן שלשה מדלא נתנו לו ואין חילוק בפירות בין ג' לב' ואכתי לא ידעינן אם יכול לומן בשנים צפת או צפירות אפילו בג' או אסור כמ"ד אם רצו לומן אין מומנין אלא מדברין כל חד וחד לחודיה שמע מינה דמנחה ליחלק דאם איתא דמותר לומן לא היה מברך כל אחד לעצמו אלא היה מברך אחד לחצרו ואומר נברך שאכלנו משלו כדי להוסיף שצח למקום ואכתי לא ידעינן אלא שבשנים אסור לומר נברך שאכלנו משלו אבל בלא נברך שמה יכול אחד לברך ולפטור חצרו אבל מדמניא שנים שישבו מנחה ליחלק בד"א כו' אלמא דבשניהם יודעים לברך חייבים שניהם לברך וא"ת ומ"ש ברכה דבסוף דכל אחד מברך לעצמו מברכה דבתחלה דלחד מברך לכולן כדמוכח בכ"ד מברכין (בבבט דף נט.) גבי תלמידי (דרב) דהוו יתבי קמיה דרב קפרא ואייתו

קמיהו פרגיות כרוב דדורמסקין ונתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך ובסוף אלו דברים (שם דף נט.) תניא היו יושבים בבית המדרש הביאו מאור לפניהם בית הלל אומרים אחד מברך לכולן ובפרק כ"ד מברכין (שם מ:) תנן גבי מוגמר דלחד מברך לכולן ויש לומר דשאני ברכה דלתתלה שכל אחד מרויח צאותה ברכה שע"י כן מותרין לאכול ולהינות לפיכך מטטרפין לה אבל בסוף שכבר אכלו לא מטטרפין והא דלמרינן בפרק כ"ד מברכין (שם דף לו.) רבן גמליאל חוקנים שהיו מסובים בעליה צריחו והביאו לפניהם כותבות

ואכלום ונתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך וקפץ וברך ברכה אחת מעין ג' היינו משום דר"ג לטעמיה דחשיב להו כפת דקאמר התם כל שהוא מוז' המינים רבן גמליאל אומר ג' ברכות ואע"ג דר' עקיבא כרבנן סבירא ליה דלמרי ברכה אחת מעין ג' לא בשביל להוציא כולם ברך אלא בך לעצמו בקול רם להודיע להם דהלכה כרבנן ומה שאין אנו נוהגין עכשיו לברך בתחלה אחד לכולן אלא צפת לחודיה לפי שאין אנו קובעים עצמנו להסב על היין ועל הפירות ואפילו גבי פת תנן בכ"ד מברכין (שם דף מ:) היו יושבין כל אחד מברך לעצמו היסבזו אחד מברך לכולן וגבי יין פליגי התם בגמרא (דף מג.) רב ור' יוחנן דרב סבר לא מהניא ליה היסבה ואיכא דלמרי לא בעיה היסבה ור' יוחנן אמר מהניא ליה היסבה ומיהו נר"ך עיין דפשט המשנה משמע דמיירי בצרכה דלתתלה ובגמרא משמע דמיירי בצרכה דבסוף גבי תלמידי דרב דאמרי ניכול לחמא אנהר דינק בתר דכריכו יתבי וקא מצעיא להו היסבזו אין לא היסבזו לא או דלמא כו' משמע דלכ"ע דצרכה דלתתלה הוה פשיטא להו דלא בעי היסבה דלא נסתפקו אלא לצרכת המזון לבתר דכריכו ועוד דאי בצרכה דלתתלה פליגי רב ורבי יוחנן לרב מ"ש יין ממוגמר ואור דלחד מברך לכולן וי"ל משום דמוגמר ואור צא להם הגאה צבת אחת אבל קשה דבהירא תנן התם צא להם יין לאחר המזון אחד מברך לכולם לכו"ס דאיכא למימר דשאני התם דמגו דמהניא היסבה לפת מהניא נמי ליין דהכי נמי משני התם כי פריך ליה לרב מצרייתא דאורחין מ"מ הוה ליה לאקשויי טפי לרב ממתניתין ולשנויי הכי אלא להכי לא פריך ליה ממתניתין דעל כרחך איירי בצרכה דמתתלה דומיא דיין שבתוך המזון אבל ברייתא ע"כ איירי בצרכה דבסוף מדבעי היסבה ולפי זה בצרכה דלתתלה לא בעי לאקצועי דוכתא לא צפת ולא בשאר דברים ובצרכה דבסוף בעי לאקצועי דוכתא בין צפת בין בשאר דברים דהלכה כרבי יוחנן ומיהו יש ליישב כולה מלתא בצרכה דבתתלה והא דפריך לרב מצרייתא ולא ממתניתין משום דמצרייתא פריך לתרי לישני דרב ומה שלא נסתפקו תלמידי דרב עד אחר המזון לפי שבתתלה לא צאו צבת אחת לנהר דינק אלא היו מתקבצין שם ליטע משם צבת אחת וכל אחד שהיה מגיע שם היה יושב ואוכל והיה מברך לעצמו והא דמייתי שם ראייה ממתניתין דמיירי בצרכה דלתתלה אע"ג דצרכת המזון בשנים מנחה ליחלק ודבתתלה אחד מברך לחצירו מ"מ מייתי ראייה דכי אמרי ניזול וניכול נהמא בדוכתא פלוני דהיסבה דמיא והוי קביעות וכלל מקום שהאחד מברך לכולם בין ברכה ראשונה בין ברכה אחרונה אין מברך אחד לכולם עד

דקציעי: **וְבַרְכָּא דבר שחוצין בטבילת חוצין בנטיילת ידים אַחוּצִין**. הקשה הרב ר' אברהם בן הרב ר' משה דבתוספתא דמקואות תניא בפרק ו' כל החוץ בכלים חוץ צנדה וצגר בשעת טבילה ובחולין אין חוצצין והכא קאמר דחוצצין וי"ל דהכא איירי לאכילה כדמוכח כוליה שמעתא והחמירו באכילה כמו בטבילה והתם צנגיעה ואיירי אף בחולין שנעשו על טהרת תרומה דלא החמירו ונר"ך לזהר בשעת נטילה מטיט ובצק שחתם הצפורן דחוצצין בטבילה דכתנן בתוספתא מקואות (פ"ט מ"ב) וכל דבר שחוץ בטבילה נר"ך כמו כן לזהר בטבילה לאכילה אבל במיעוט שאינו מקפיד אין לחוש דבטבילה נמי אינו חוץ כדלמרינן בפ"ק דעירובין (דף ד:) **אִמָּר רב עד כאן אַחוּצִין ועד כאן אַתרומה**. כדקתני בצרייתא לחולין עד הפרק לתרומה עד הפרק כו' והיה מראה רב צדיק ופירש בקונטרס דעד הפרק לחולין הוא פרק ב' שבאמצע אצבעות ולתרומה עד הפרק שבגב היד ובקדוש ידים עד הפרק העליון מקום חצור היד והזרוע ולא רצה לפרש בקונטרס דפרק דחולין הוא פרק ראשון שבראש האצבעות לפי שאינו שזה בכל האצבעות כמו באגודל אבל פרק האמצעי שזה בכולם ושמואל אמר דפרק דחולין ודתרומה שוין לחומרא ולא פליג אצרייתא אלא משום דכהן הוא ורגיל בתרומה לכן החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין אבל לרב ששת קשה דלמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא וי"ל דרב ששת מפרש הצרייתא בפרק הראשון שבראש אצבעות לחולין ושני לתרומה שהוא פרק אמצעי ולא להקל על הצרייתא קאמר אלא אדרב ושמואל דלמרי דפרק דתרומה הוא מקום חצור אצבעות ותפיסת היד ור"ת פירש ע"כ לחולין פרק ראשון כמו י' שפירש רב ששת ולפירוש זה קשה צרייתא לרב ששת דלפירוש נר"ך לומר דלרב ששת דחולין ותרומה בפרק ראשון לקולא ומיהו יש לדחות דלשמואל לחומרא היינו פרק שבגב היד כמו קדוש ידים ובא רב ששת להקל משמואל אבל אין לפרש כמו שפירש הרב ר' אברהם דחולין עד פרק שלישי דאצבעות ולתרומה כל פיסת היד פירוש עד הקנה ולקדוש ידים עד העצילה שקורין קוד"א בלע"ז והביא ראייה מספר הזהיר שכתב שם אמר שמואל לחולין כל היד ואי אפשר לומר כן מדתניא בפרק האומר משקלי עלי (ערכין ט:) משקל ידי ומשקל רגלי עלי ר' יהודה אומר ממלא אדם חצית ומכניס ידו עד העציל וצרגל עד הארכובה ופרין וציד עד העציל ורמיניהו קדוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק ומשני דאורייתא עד הפרק בנדרים הלך אחר לשון בני אדם אלמא אין קדוש ידים עד העציל ומיהו יתכן פירושו לפי מה שמפרש שם דעציל היינו אישיל"א והוא בית השחי מקום חצור הזרוע והכתף וכן פירש בקונטרס בפרק הזרוע (לקמן ק"ד) אבל קשה לר"ת דלמר בזבחים (דף יח:) ולא יחגרו ציט אין חוגרין במקום שמוזיעין לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאשליהם אלא כנגד אצילי ידיהם והיינו כנגד קוד"א ששם דרך לחגור דאי במקום שחי אדרבה הוא מקום זיעה יותר ועוד דמה שיך לומר ולא למעלה דלמעלה הוי זואר ואיך יחגרו שם ועוד דבערכין (דף טו:) קאמר ציד עד העציל וצרגל עד הארכובה משמע דעציל באמצע היד כמו הארכובה באמצע הרגל ועוד דבאהלות (פ"א מ"ח) כשמונה רמ"ח אברים קתני ל' בפיסת היד ששה בכל אצבע שנים צקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וארבעה בכתף משמע דמרפק הוא קוד"א שכן הוא אמר שמואל לחולין כל היד ואי אפשר לומר כן מדתניא בפרק האומר משקלי עלי במתניתין דהתם מכניס ידו עד מרפקו ותרגום כל אצילי ידים דיוחקאל (א) כל מרפוקי ידיא ואין לפרש דקידוש ידים הוא עד בית השחי דהיינו עד הכתף דהא פריך בערכין ודאורייתא עד הפרק והא גבי תפילין כתיב ירך ותני דבי מנשה ירך וז קיבורת ומשני דאורייתא קיבורת כו' קידוש ידים ורגלים הלכתא גמירי לה משמע דפרק דקידוש ידים ורגלים אין מגיע עד קיבורת וקיבורת מפרש רבינו תם קבורת בשר שבזרוע כמו (צ"צ דף ה.) קיבורא דאהינא שהוא לשון קבורת ממרים:) **וְנִזְמַל אדם** ידיו שחרית ומתנה עֲיָהֶן ב"ץ היום. תימה דלמרינן בערבי פסחים (דף קו:) הנוטל ידיו לא יקדש משום דקידוש מפסיק בין נטילת ידים לטעודה ואמר בפרק אלו דברים (בבבט נב:) צ"ה אומרים מוהגין כוס ואח"כ נוטלין משום דתיכף לנטילת ידים טעודה והשתא הא מועיל תנאי אפילו כל היום ואומר ר"ת דהני מילי כשמתנה שחרית ועוד וי"ל דאע"ג דמועיל תנאי לרב אף שלא בשעת הדחק היינו אם אין מים בסמוך לו אי נמי יש לו ונר"ך לדברים אחרים: הא

כל הבשר פרק שמיני חולין

ט עד הפרק. השני שבאמצע אצבעות דכיון דמשום סרך תרומה צעלמא הוא דיו אם נטל צמה שנוגע במאכל דהיינו ראשי אצבעות: **לתרומה עד הפרק**. פרק השלישי והוא בגב היד': **קידוש ידים ורגלים**. מן הכיור: **עד הפרק**. העליון מקום חצור היד והזרוע: **עד כאן לחולין**. מראה היה צידו כמו שפירשתי:

ושמואל אמר. פרק החולין והתרומה שוין ולחומרא בפרק השלישי והוא שבגב היד: **משום דכהן הוא**. שרגיל בתרומה לפיכך החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין כן כדי שיהא רגיל צה: **ומתנה**. לאכילה וצלצד שזהר מלענפס ומלטמאס: פקתא

לתרומה לקולא אמר בר הדיא הוה קאימנא קמיה דרבי אמי ואמר **עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא ולא תימא רבי אמי משום דכהן הוא דהא רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי הוא ליואי ואמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא אמר רב ינוטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו אמר להו רבי אבינא לבני פקתא**

קמיהו פרגיות כרוב דדורמסקין ונתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך ובסוף אלו דברים (שם דף נט.) תניא היו יושבים בבית המדרש הביאו מאור לפניהם בית הלל אומרים אחד מברך לכולן ובפרק כ"ד מברכין (שם מ:) תנן גבי מוגמר דלחד מברך לכולן ויש לומר דשאני ברכה דלתתלה שכל אחד מרויח צאותה ברכה שע"י כן מותרין לאכול ולהינות לפיכך מטטרפין לה אבל בסוף שכבר אכלו לא מטטרפין והא דלמרינן בפרק כ"ד מברכין (שם דף לו.) רבן גמליאל חוקנים שהיו מסובים בעליה צריחו והביאו לפניהם כותבות ואכלום ונתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך וקפץ וברך ברכה אחת מעין ג' היינו משום דר"ג לטעמיה דחשיב להו כפת דקאמר התם כל שהוא מוז' המינים רבן גמליאל אומר ג' ברכות ואע"ג דר' עקיבא כרבנן סבירא ליה דלמרי ברכה אחת מעין ג' לא בשביל להוציא כולם ברך אלא בך לעצמו בקול רם להודיע להם דהלכה כרבנן ומה שאין אנו נוהגין עכשיו לברך בתחלה אחד לכולן אלא צפת לחודיה לפי שאין אנו קובעים עצמנו להסב על היין ועל הפירות ואפילו גבי פת תנן בכ"ד מברכין (שם דף מ:) היו יושבין כל אחד מברך לעצמו היסבזו אחד מברך לכולן וגבי יין פליגי התם בגמרא (דף מג.) רב ור' יוחנן דרב סבר לא מהניא ליה היסבה ואיכא דלמרי לא בעיה היסבה ור' יוחנן אמר מהניא ליה היסבה ומיהו נר"ך עיין דפשט המשנה משמע דמיירי בצרכה דלתתלה ובגמרא משמע דמיירי בצרכה דבסוף גבי תלמידי דרב דאמרי ניכול לחמא אנהר דינק בתר דכריכו יתבי וקא מצעיא להו היסבזו אין לא היסבזו לא או דלמא כו' משמע דלכ"ע דצרכה דלתתלה הוה פשיטא להו דלא בעי היסבה דלא נסתפקו אלא לצרכת המזון לבתר דכריכו ועוד דאי בצרכה דלתתלה פליגי רב ורבי יוחנן לרב מ"ש יין ממוגמר ואור דלחד מברך לכולן וי"ל משום דמוגמר ואור צא להם הגאה צבת אחת אבל קשה דבהירא תנן התם צא להם יין לאחר המזון אחד מברך לכולם לכו"ס דאיכא למימר דשאני התם דמגו דמהניא היסבה לפת מהניא נמי ליין דהכי נמי משני התם כי פריך ליה לרב מצרייתא דאורחין מ"מ הוה ליה לאקשויי טפי לרב ממתניתין ולשנויי הכי אלא להכי לא פריך ליה ממתניתין דעל כרחך איירי בצרכה דמתתלה דומיא דיין שבתוך המזון אבל ברייתא ע"כ איירי בצרכה דבסוף מדבעי היסבה ולפי זה בצרכה דלתתלה לא בעי לאקצועי דוכתא לא צפת ולא בשאר דברים ובצרכה דבסוף בעי לאקצועי דוכתא בין צפת בין בשאר דברים דהלכה כרבי יוחנן ומיהו יש ליישב כולה מלתא בצרכה דבתתלה והא דפריך לרב מצרייתא ולא ממתניתין משום דמצרייתא פריך לתרי לישני דרב ומה שלא נסתפקו תלמידי דרב עד אחר המזון לפי שבתתלה לא צאו צבת אחת לנהר דינק אלא היו מתקבצין שם ליטע משם צבת אחת וכל אחד שהיה מגיע שם היה יושב ואוכל והיה מברך לעצמו והא דמייתי שם ראייה ממתניתין דמיירי בצרכה דלתתלה אע"ג דצרכת המזון בשנים מנחה ליחלק ודבתתלה אחד מברך לחצירו מ"מ מייתי ראייה דכי אמרי ניזול וניכול נהמא בדוכתא פלוני דהיסבה דמיא והוי קביעות וכלל מקום שהאחד מברך לכולם בין ברכה ראשונה בין ברכה אחרונה אין מברך אחד לכולם עד דקציעי: **וְבַרְכָּא דבר שחוצין בטבילת חוצין בנטיילת ידים אַחוּצִין**. הקשה הרב ר' אברהם בן הרב ר' משה דבתוספתא דמקואות תניא בפרק ו' כל החוץ בכלים חוץ צנדה וצגר בשעת טבילה ובחולין אין חוצצין והכא קאמר דחוצצין וי"ל דהכא איירי לאכילה כדמוכח כוליה שמעתא והחמירו באכילה כמו בטבילה והתם צנגיעה ואיירי אף בחולין שנעשו על טהרת תרומה דלא החמירו ונר"ך לזהר בשעת נטילה מטיט ובצק שחתם הצפורן דחוצצין בטבילה דכתנן בתוספתא מקואות (פ"ט מ"ב) וכל דבר שחוץ בטבילה נר"ך כמו כן לזהר בטבילה לאכילה אבל במיעוט שאינו מקפיד אין לחוש דבטבילה נמי אינו חוץ כדלמרינן בפ"ק דעירובין (דף ד:) **אִמָּר רב עד כאן אַחוּצִין ועד כאן אַתרומה**. כדקתני בצרייתא לחולין עד הפרק לתרומה עד הפרק כו' והיה מראה רב צדיק ופירש בקונטרס דעד הפרק לחולין הוא פרק ב' שבאמצע אצבעות ולתרומה עד הפרק שבגב היד ובקדוש ידים עד הפרק העליון מקום חצור היד והזרוע ולא רצה לפרש בקונטרס דפרק דחולין הוא פרק ראשון שבראש האצבעות לפי שאינו שזה בכל האצבעות כמו באגודל אבל פרק האמצעי שזה בכולם ושמואל אמר דפרק דחולין ודתרומה שוין לחומרא ולא פליג אצרייתא אלא משום דכהן הוא ורגיל בתרומה לכן החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין אבל לרב ששת קשה דלמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא וי"ל דרב ששת מפרש הצרייתא בפרק הראשון שבראש אצבעות לחולין ושני לתרומה שהוא פרק אמצעי ולא להקל על הצרייתא קאמר אלא אדרב ושמואל דלמרי דפרק דתרומה הוא מקום חצור אצבעות ותפיסת היד ור"ת פירש ע"כ לחולין פרק ראשון כמו י' שפירש רב ששת ולפירוש זה קשה צרייתא לרב ששת דלפירוש נר"ך לומר דלרב ששת דחולין ותרומה בפרק ראשון לקולא ומיהו יש לדחות דלשמואל לחומרא היינו פרק שבגב היד כמו קדוש ידים ובא רב ששת להקל משמואל אבל אין לפרש כמו שפירש הרב ר' אברהם דחולין עד פרק שלישי דאצבעות ולתרומה כל פיסת היד פירוש עד הקנה ולקדוש ידים עד העצילה שקורין קוד"א בלע"ז והביא ראייה מספר הזהיר שכתב שם אמר שמואל לחולין כל היד ואי אפשר לומר כן מדתניא בפרק האומר משקלי עלי (ערכין ט:) משקל ידי ומשקל רגלי עלי ר' יהודה אומר ממלא אדם חצית ומכניס ידו עד העציל וצרגל עד הארכובה ופרין וציד עד העציל ורמיניהו קדוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק ומשני דאורייתא עד הפרק בנדרים הלך אחר לשון בני אדם אלמא אין קדוש ידים עד העציל ומיהו יתכן פירושו לפי מה שמפרש שם דעציל היינו אישיל"א והוא בית השחי מקום חצור הזרוע והכתף וכן פירש בקונטרס בפרק הזרוע (לקמן ק"ד) אבל קשה לר"ת דלמר בזבחים (דף יח:) ולא יחגרו ציט אין חוגרין במקום שמוזיעין לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאשליהם אלא כנגד אצילי ידיהם והיינו כנגד קוד"א ששם דרך לחגור דאי במקום שחי אדרבה הוא מקום זיעה יותר ועוד דמה שיך לומר ולא למעלה דלמעלה הוי זואר ואיך יחגרו שם ועוד דבערכין (דף טו:) קאמר ציד עד העציל וצרגל עד הארכובה משמע דעציל באמצע היד כמו הארכובה באמצע הרגל ועוד דבאהלות (פ"א מ"ח) כשמונה רמ"ח אברים קתני ל' בפיסת היד ששה בכל אצבע שנים צקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וארבעה בכתף משמע דמרפק הוא קוד"א שכן הוא אמר שמואל לחולין כל היד ואי אפשר לומר כן מדתניא בפרק האומר משקלי עלי במתניתין דהתם מכניס ידו עד מרפקו ותרגום כל אצילי ידים דיוחקאל (א) כל מרפוקי ידיא ואין לפרש דקידוש ידים הוא עד בית השחי דהיינו עד הכתף דהא פריך בערכין ודאורייתא עד הפרק והא גבי תפילין כתיב ירך ותני דבי מנשה ירך וז קיבורת ומשני דאורייתא קיבורת כו' קידוש ידים ורגלים הלכתא גמירי לה משמע דפרק דקידוש ידים ורגלים אין מגיע עד קיבורת וקיבורת מפרש רבינו תם קבורת בשר שבזרוע כמו (צ"צ דף ה.) קיבורא דאהינא שהוא לשון קבורת ממרים:) **וְנִזְמַל אדם** ידיו שחרית ומתנה עֲיָהֶן ב"ץ היום. תימה דלמרינן בערבי פסחים (דף קו:) הנוטל ידיו לא יקדש משום דקידוש מפסיק בין נטילת ידים לטעודה ואמר בפרק אלו דברים (בבבט נב:) צ"ה אומרים מוהגין כוס ואח"כ נוטלין משום דתיכף לנטילת ידים טעודה והשתא הא מועיל תנאי אפילו כל היום ואומר ר"ת דהני מילי כשמתנה שחרית ועוד וי"ל דאע"ג דמועיל תנאי לרב אף שלא בשעת הדחק היינו אם אין מים בסמוך לו אי נמי יש לו ונר"ך לדברים אחרים: הא

מסורת חש"ם

א) [ערכין יט: תוספתא יד"ס רפ"ב] (ב) מכלן שיך עוד לע"א, (ג) [ע"כ שיך לע"א], (ד) ז"ל שפרשות לרב ששת. מהר"ם, (ה) [וע"ע תוס' שבת נב. ד"ה במרפקן וכו'],



מוסף רש"י

קידוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק. מקום חיצור הכף והזרוע (ערכין יט:).